

CẢI CÁCH THỦ TỤC HÀNH CHÍNH VÀ CƠ CHẾ "MỘT CỬA", "MỘT CỬA LIÊN THÔNG"

TRẦN VĂN TUẤN *

Tiếp tục cải cách thủ tục hành chính nhằm bảo đảm tính pháp lý, hiệu quả, minh bạch, công bằng trong khi giải quyết công việc hành chính; loại bỏ những rườm rà, chồng chéo dễ bị lợi dụng để tham nhũng, gây khó khăn cho dân. Cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông" là giải pháp đổi mới về phương thức làm việc của cơ quan hành chính nhà nước ở địa phương các cấp, nhằm tạo chuyển biến cơ bản trong quan hệ giữa cơ quan hành chính nhà nước với các tổ chức và công dân.

TRONG quá trình xây dựng và phát triển đất nước, Đảng ta đã chỉ rõ sự cần thiết phải tiến hành cải cách hành chính, coi đây là một giải pháp quan trọng góp phần đạt được các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội. Chúng ta đã tiến hành cải cách hành chính từng bước thận trọng và đã thu được nhiều kết quả rất đáng khích lệ. Cải cách hành chính ở Việt Nam được triển khai trên nhiều nội dung: cải cách thể chế, cải cách tổ chức bộ máy hành chính, xây dựng và nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ, công chức, cải cách tài chính công và hiện đại hóa nền hành chính, trong đó cải cách thủ tục hành chính là một khâu quan trọng và được đặt ra ngay từ giai đoạn đầu của tiến trình cải cách. Thủ tục hành chính liên quan không chỉ đến công việc nội bộ của một cơ quan, một cấp chính quyền, mà còn đến các tổ chức và công dân trong mối quan hệ với Nhà nước. Các quyền, nghĩa vụ của công dân được quy định trong Hiến

pháp hay ở các văn bản pháp luật khác có được thực hiện hay không, thực hiện như thế nào, về cơ bản, đều phải thông qua thủ tục hành chính do các cơ quan, các cấp chính quyền nhà nước quy định và trực tiếp giải quyết. Nhận rõ mục đích, ý nghĩa và tầm quan trọng của công tác cải cách thủ tục hành chính, Chính phủ đã ban hành Nghị quyết số 38/CP ngày 4-5-1994 về cải cách một bước thủ tục hành chính mà mục tiêu quan trọng là hướng đến việc giải quyết tốt hơn các công việc của công dân, tổ chức, đặc biệt là cộng đồng doanh nghiệp. Yêu cầu của Nghị quyết là "nhằm tạo bước chuyển căn bản trong quan hệ và thủ tục giải quyết công việc giữa các cơ quan nhà nước với nhau, giữa cơ quan nhà nước với tổ chức xã hội và giữa cơ quan nhà nước với công dân". Cùng với yêu cầu phát

* Ủy viên Trung ương Đảng, Bộ trưởng Bộ Nội vụ

triển và hội nhập, cải cách thủ tục hành chính ở nước ta từng bước được định hình về nội dung, phương hướng triển khai với những bước đi, cách làm nhằm bảo đảm bộ máy hành chính phục vụ tốt hơn nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội.

Trên lộ trình thực hiện Nghị quyết số 38/CP, cơ chế "một cửa" đã được thí điểm tại Thành phố Hồ Chí Minh và sau đó là tại nhiều địa phương khác.

Chương trình tổng thể cải cách hành chính nhà nước giai đoạn 2001 - 2010 ban hành kèm theo Quyết định số 136/2001/QĐ-TTg ngày 17-9-2001 của Thủ tướng Chính phủ đã xác định phải đẩy mạnh cải cách thủ tục hành chính với mục tiêu cơ bản là "Tiếp tục cải cách thủ tục hành chính nhằm bảo đảm tính pháp lý, hiệu quả, minh bạch và công bằng trong khi giải quyết công việc hành chính. Loại bỏ những thủ tục rườm rà, chồng chéo dễ bị lợi dụng để tham nhũng, gây khó khăn cho dân. Mở rộng cải cách thủ tục hành chính trên tất cả các lĩnh vực, xóa bỏ kịp thời những quy định không cần thiết về cấp phép và thanh tra, kiểm tra, kiểm soát, kiểm định, giám định".

Trên tinh thần đó, những năm qua công tác cải cách thủ tục hành chính trở thành nhiệm vụ trọng tâm, xuyên suốt trong chương trình công tác của Chính phủ và các bộ, ngành, địa phương. Nghị quyết Trung ương 5 khóa X về tiếp tục đẩy mạnh cải cách hành chính, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của bộ máy nhà nước đã nêu rõ "tập trung đẩy mạnh cải cách thủ tục hành chính, xem đây là khâu đột phá để tạo môi trường thuận lợi, minh bạch cho mọi hoạt động của người dân và doanh nghiệp, phải tiến hành rà soát các thủ tục hành chính trên tất cả các lĩnh vực, chỉ rõ những thủ tục, những quy định sai trái, không phù hợp và nguyên nhân cụ thể để kiên quyết sửa đổi. Đây là khâu cản trở sự phát triển và gây nhiều bức xúc trong nhân dân, phải tập trung chỉ đạo tạo sự chuyển biến nhanh trong lĩnh vực này". Thực hiện Nghị quyết Trung

ương 5 khóa X, việc tiếp tục cải cách, đơn giản hóa thủ tục hành chính gắn với việc thực hiện cơ chế "một cửa" đã được triển khai mạnh và thu được những kết quả bước đầu tích cực. Các bộ, ngành và địa phương đã tích cực rà soát, sửa đổi một số thủ tục hành chính liên quan nhiều đến người dân, doanh nghiệp. Đặc biệt, thủ tục hành chính trên những lĩnh vực bức xúc, liên quan trực tiếp tới người dân và doanh nghiệp như đất đai, xây dựng, hộ tịch, hộ khẩu, đầu tư, đăng ký doanh nghiệp, hải quan, thuế, kho bạc, xuất nhập khẩu v.v.. đã được rà soát nhiều lần, loại bỏ những thủ tục hành chính phức tạp, gây phiền hà, bước đầu tạo lập lại niềm tin của người dân và doanh nghiệp vào hoạt động phục vụ của các cơ quan công quyền.

Việc cải cách theo hướng đơn giản hóa thủ tục hành chính gắn với việc thực hiện cơ chế "một cửa" được triển khai mạnh trong quá trình thực hiện Chương trình tổng thể cải cách hành chính nhà nước giai đoạn 2001 - 2010. Quyết định số 181/2003/QĐ-TTg ngày 4-9-2003 của Thủ tướng Chính phủ về việc ban hành Quy chế thực hiện cơ chế "một cửa" tại cơ quan hành chính nhà nước ở địa phương đã tạo ra một cách thức giải quyết công việc hiệu quả cho công dân, tổ chức, đã thể chế hóa mối quan hệ giữa chính quyền và công dân thông qua việc thực hiện cơ chế "một cửa". Tại cấp tỉnh, 4 sở bắt buộc thực hiện cơ chế này là: Sở Kế hoạch và Đầu tư, Sở Lao động - Thương binh và Xã hội, Sở Tài nguyên và Môi trường, Sở Xây dựng, đồng thời Ủy ban nhân dân cấp huyện, cấp xã cũng phải thực hiện quy chế này. Cơ chế "một cửa" cấp huyện, cấp xã giải quyết những thủ tục hành chính về cấp giấy phép đăng ký kinh doanh, giấy chứng nhận quyền sở hữu nhà ở và đất đai, giấy phép xây dựng, các quyết định đầu tư, đăng ký hộ khẩu và các vấn đề liên quan đến chính sách xã hội.

Có thể nhận thấy cơ chế "một cửa" là giải pháp đổi mới hữu hiệu về phương thức làm

việc của cơ quan hành chính nhà nước ở địa phương các cấp, nhằm tạo chuyển biến cơ bản trong quan hệ giữa cơ quan hành chính nhà nước với các tổ chức và công dân, đơn giản hóa các thủ tục hành chính, giảm phiền hà, chi phí, thời gian, công sức; đồng thời, điều chỉnh một bước về tổ chức bộ máy và đổi mới, cải tiến chế độ làm việc và quan hệ công tác trong cơ quan hành chính nhà nước.

Nếu việc thực hiện cơ chế "một cửa" tạo nên đột phá đầu tiên trong cải cách thủ tục hành chính trong những năm qua thì bước đột phá tiếp theo là thực hiện cơ chế "một cửa liên thông" theo Quyết định số 93/2007/QĐ-TTg ngày 22-6-2007 của Thủ tướng Chính phủ ban hành Quy chế thực hiện cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông" tại cơ quan hành chính nhà nước ở địa phương. Quyết định số 93/2007/QĐ-TTg được ban hành trên cơ sở tổng kết 4 năm thực hiện Quyết định số 181/2003/QĐ-TTg. Ngoài việc sửa đổi, bổ sung một số nội dung của Quyết định số 181/2003/QĐ-TTg, Quyết định số 93/2007/QĐ-TTg đã quy định nhiều nội dung mới có tính hoàn thiện hơn nhằm thay đổi phương thức làm việc của cơ quan hành chính nhà nước các cấp ở địa phương, giảm phiền hà, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước, đem lại lợi ích cho người dân và doanh nghiệp. Thực chất, cơ chế "một cửa liên thông" là cơ chế giải quyết công việc của tổ chức, cá nhân thuộc trách nhiệm, thẩm quyền của nhiều cơ quan hành chính nhà nước cùng cấp hoặc giữa các cấp hành chính từ hướng dẫn, tiếp nhận giấy tờ, hồ sơ, giải quyết đến trả kết quả được thực hiện tại một đầu mối là bộ phận tiếp nhận và trả kết quả của một cơ quan hành chính nhà nước. Trên thực tế có nhiều loại hồ sơ hành chính có liên quan đến thẩm quyền giải quyết của nhiều cấp, nhiều cơ quan, phải qua nhiều đầu mối mới có kết quả cuối cùng. Cơ chế "một cửa liên thông" đặt ra yêu cầu các cơ quan nhà nước có trách nhiệm phối hợp trong quy trình xử lý hồ sơ, không để tổ chức, công dân cầm hồ sơ đi từ

cơ quan này tới cơ quan khác. Người dân có nhu cầu chỉ phải nộp hồ sơ và nhận lại kết quả tại một đầu mối. Những cải cách này đã giúp cho cơ quan hành chính nhà nước phục vụ ngày càng tốt hơn những nhu cầu của người dân.

Triển khai thực hiện Quyết định số 93/2007/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ, các địa phương đã tích cực, khẩn trương ban hành văn bản chỉ đạo, quán triệt triển khai Quyết định của Thủ tướng Chính phủ, bố trí, thành lập các cơ quan, đơn vị chủ trì, chỉ đạo cơ quan hành chính các cấp tại địa phương nghiêm túc triển khai thực hiện. Theo báo cáo của các địa phương, cho tới nay đã có trên 85% cơ quan hành chính cấp tỉnh, 98% cơ quan hành chính cấp huyện và 95% cơ quan hành chính cấp xã đã triển khai thực hiện cơ chế "một cửa". Về thực hiện cơ chế "một cửa liên thông", đã có hơn 40 tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương tiến hành triển khai liên thông trên các lĩnh vực đất đai, đăng ký kinh doanh, xây dựng, lao động - thương binh và xã hội, cấp phép quảng cáo, cấp phép khai thác khoáng sản, hộ tịch, hộ khẩu, lý lịch tư pháp... giữa cơ quan hành chính cấp xã với cơ quan hành chính cấp huyện và giữa các cơ quan hành chính cùng cấp với nhau.

Có thể nhận thấy kết quả bước đầu của cải cách thủ tục hành chính thông qua thực hiện cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông" là đã giảm việc đi lại của người dân, doanh nghiệp, giảm thời gian giải quyết thủ tục hành chính, số hồ sơ hành chính giải quyết đúng hạn đạt tỷ lệ cao, công khai, minh bạch, bình đẳng, tạo thuận lợi hơn cho các nhà đầu tư, tổ chức và doanh nghiệp trên các lĩnh vực cấp giấy chứng nhận đăng ký kinh doanh, dự án đầu tư xây dựng cơ bản, cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất...

Triển khai thực hiện cải cách thủ tục hành chính theo cơ chế "một cửa", các ngành, các cấp chính quyền đã thực sự vào cuộc, tạo mọi điều kiện thuận lợi cho tổ chức, doanh nghiệp

và công dân. Ngành thuế và hải quan cũng đã có nhiều nỗ lực, cải thiện nhằm phục vụ tốt hơn cho tổ chức và doanh nghiệp. Cải cách thủ tục hành chính trong lĩnh vực thuế, chúng ta đã triển khai thí điểm thực hiện cơ chế mới có tính cải cách, đột phá là doanh nghiệp tự tính, tự khai, tự nộp thuế, cải tiến thủ tục trong cấp mã số thuế, nhờ đó rút ngắn thời gian doanh nghiệp phải chờ đợi. Đồng thời ngành thuế cũng đã có nhiều cố gắng, nỗ lực và thu được nhiều kết quả khả quan qua việc thực hiện cơ chế "một cửa" tại cơ quan thuế các cấp. Trong lĩnh vực hiện đại hóa hải quan, quy trình thủ tục hành chính được cải tiến, bỏ nhiều khâu trung gian theo hướng tổ chức dây chuyền thủ tục hải quan hoàn chỉnh, một cửa, do đó đã giảm đáng kể thời gian thông quan. Công tác kiểm tra thực tế hàng hóa xuất, nhập khẩu được chuyển sang áp dụng phương pháp quản lý rủi ro, kiểm tra có trọng điểm, kiểm tra sau thông quan và đang thí điểm thông quan điện tử tại một số địa phương.

Thực hiện cơ chế "một cửa" đã cơ bản thay đổi bộ mặt của cơ quan hành chính các cấp, nâng cao chất lượng hiện đại hóa công sở hành chính theo chủ trương của Chính phủ. Ở nhiều tỉnh, thành phố, bộ phận "một cửa" đã được hiện đại hóa với việc ứng dụng công nghệ thông tin, người dân, cán bộ có thể kiểm tra được quá trình giải quyết thủ tục tại bộ phận tiếp nhận và trả kết quả một cách thuận tiện, đơn giản qua hệ thống máy vi tính, phần mềm tra cứu thủ tục và thời gian giải quyết hồ sơ.

Trong công tác quản lý tài chính, thực hiện cơ chế "một cửa", chúng ta đã xác lập trật tự, kỷ cương mới trong quản lý thu phí và lệ phí. Quy định công khai và minh bạch nguyên tắc thu, mức thu, chế độ thu nộp, quản lý và sử dụng đối với các loại phí, lệ phí tại bộ phận "một cửa" của cơ quan hành chính các cấp. Trong giai đoạn I (2001 - 2005) thực hiện Chương trình tổng thể cải cách hành chính nhà nước, chúng ta đã rà soát, bãi bỏ 140 loại phí do trung ương và 203 loại phí, lệ phí do

các địa phương ban hành, tạo thuận lợi hơn cho người dân khi đến làm thủ tục hành chính tại bộ phận "một cửa".

Kỷ cương hành chính cũng có những tiến bộ quan trọng. Thông qua sự chỉ đạo sâu sát, kiên quyết của Thủ tướng Chính phủ thời gian vừa qua về chấn chỉnh kỷ luật, kỷ cương trong hoạt động của cơ quan hành chính, về rà soát, đơn giản hóa và công khai các thủ tục hành chính, thực hiện cơ chế "một cửa" với chất lượng tốt hơn đã nâng cao trách nhiệm người đứng đầu cơ quan hành chính, bằng các việc làm cụ thể ở các bộ, ngành và chính quyền địa phương các cấp đã khẳng định sự chuyển biến bước đầu trong mối quan hệ giữa cơ quan hành chính nhà nước với người dân và doanh nghiệp.

Thực hiện cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông" cũng đã góp phần tăng cường năng lực, trách nhiệm của cán bộ, công chức và cơ quan nhà nước, kỹ năng, nghiệp vụ hành chính, cũng như tinh thần, thái độ phục vụ nhân dân của đội ngũ cán bộ, công chức hành chính nhằm xây dựng nền hành chính nhà nước dân chủ, trong sạch, vững mạnh, chuyên nghiệp, hiện đại hóa, hoạt động có hiệu lực, hiệu quả. Mặt khác, cơ chế "một cửa liên thông" đã điều chỉnh mối quan hệ giữa nhân dân và công chức, tạo cơ chế giám sát, quản lý của nhân dân đối với cơ quan nhà nước, giữa lãnh đạo với cán bộ, công chức thuộc quyền, thể hiện rõ bản chất của công tác cải cách thủ tục hành chính.

Bên cạnh những kết quả, thành tựu đã đạt được, việc thực hiện cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông" còn những hạn chế chủ yếu như sau:

- Nhiều nơi, nhiều chỗ kết quả giải quyết hồ sơ hành chính trên một số lĩnh vực cho tổ chức, công dân vẫn còn thấp so với yêu cầu đề ra. Nhiều hồ sơ giải quyết chưa đúng hẹn, nhất là trên lĩnh vực đất đai, xây dựng, nhà ở.

- Ý thức trách nhiệm thực hiện nhiệm vụ, công vụ, thái độ phục vụ nhân dân của đa số

cán bộ, công chức tuy đã có chuyển biến nhưng vẫn còn chậm. Một bộ phận cán bộ, công chức làm việc tại bộ phận tiếp nhận và trả kết quả còn thiếu trách nhiệm, chưa quan tâm đầy đủ đến thời hạn đã hẹn trả hồ sơ cho tổ chức, công dân nên để hồ sơ tồn đọng, kéo dài, có trường hợp sách nhiễu, gây phiền hà cho nhân dân. Một bộ phận không nhỏ cán bộ, công chức tại bộ phận "một cửa" chưa thạo việc, hạn chế về năng lực, giải thích, tiếp nhận hồ sơ của người dân không được thỏa đáng, đầy đủ dẫn đến việc người dân phải đi lại nhiều lần. Có những công chức phòng chuyên môn khi thẩm định giải quyết hồ sơ còn thiếu linh hoạt, máy móc, có biểu hiện quan liêu trong xử lý công việc.

- Việc triển khai thực hiện cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông" còn thiếu đồng bộ, thủ tục giải quyết một số loại hồ sơ hành chính còn bị cắt khúc theo cấp hành chính, chưa tạo thành quy trình giải quyết thống nhất từ Trung ương đến địa phương nên còn gây phiền hà cho tổ chức, công dân khi thực hiện các giao dịch hành chính. Quan hệ phối hợp trong giải quyết hồ sơ giữa các cấp, các ngành tuy có tiến bộ, nhưng còn tồn tại nhiều thiếu sót, ý thức cộng đồng trách nhiệm giữa các bên chưa cao, còn tình trạng đùn đẩy trách nhiệm.

- Công tác tuyên truyền về cải cách thủ tục hành chính theo cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông" tiến hành chưa mạnh và thiếu chiều sâu, chưa tạo ra những chuyển biến căn bản trong nhận thức về trách nhiệm thực hiện công vụ cho đội ngũ cán bộ, công chức và hiểu biết của nhân dân về cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông".

- Cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho hoạt động của bộ phận "một cửa" của cơ quan hành chính các cấp tại một số địa phương chưa được quan tâm hỗ trợ đầy đủ. Công khai thủ tục hành chính tại bộ phận "một cửa" ở một số địa phương chưa được tốt theo yêu cầu, như không đầy đủ, thiếu thông tin, không cập nhật kịp thời các quy định mới, nhiều nơi

công khai thủ tục nhưng lại thiếu mẫu đơn, mẫu tờ khai.

Nhằm tiếp tục nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động của cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông", cơ quan hành chính các cấp cần quan tâm thực hiện những giải pháp sau:

- Thực hiện đồng bộ cải cách thủ tục hành chính với triển khai cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông". Rà soát lại hệ thống thủ tục, đánh giá mức độ phù hợp của các thủ tục và kiểm soát việc định ra các thủ tục mới của các bộ, ngành và địa phương. Nhanh chóng đưa vào thực hiện tại bộ phận "một cửa" của cơ quan hành chính các cấp những thủ tục hành chính đã được rà soát, công khai tại giai đoạn I của Đề án 30 về đơn giản hóa thủ tục hành chính trên các lĩnh vực quản lý nhà nước. Kiên quyết giảm tối thiểu 30% các quy định về thủ tục hành chính trong năm 2010 theo chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ.

- Tiếp tục quán triệt chủ trương đẩy mạnh cải cách hành chính nhà nước, nâng cao chất lượng thực hiện cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông" một cách sâu rộng, toàn diện, đồng bộ từ Trung ương đến địa phương, cơ sở theo các nghị quyết của Đảng, Quốc hội và chương trình tổng thể cải cách hành chính nhà nước giai đoạn 2001 - 2010.

- Các cấp ủy đảng thường xuyên quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo việc triển khai thực hiện cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông", tăng cường trách nhiệm, vai trò của người đứng đầu cơ quan hành chính các cấp trong việc chỉ đạo triển khai thực hiện, lựa chọn, bố trí cán bộ công chức, kiểm tra chất lượng, hiệu quả cung cấp dịch vụ cho công dân và tổ chức thông qua bộ phận "một cửa".

- Tăng cường công tác thông tin, tuyên truyền, nâng cao hiểu biết của cán bộ, công chức và người dân về cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông". Khen thưởng và khuyến khích những sáng kiến, cách làm hay trong thực hiện cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông", được nhân dân đồng tình, ủng hộ. □